ӨЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АЎЫЛ ХОЖАЛЫҒЫ МИНИСТРЛИГИ

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН АЎЫЛ ХОЖАЛЫҒЫ ҲӘМ АГРОТЕХНОЛОГИЯЛАР ИНСТИТУТЫ

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН АЎЫЛ ХОЖАЛЫҒЫ ҲӘМ АГРОТЕХНОЛОГИЯЛАР ИНСТИТУТЫНДА 2021-ЖЫЛДЫҢ 10-11 ДЕКАБРЬ КҮНЛЕРИ ӨЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ КОНСТИТУЦИЯСЫНЫҢ 29-ЖЫЛЛЫҒЫ ҲӘМ АЎЫЛ ХОЖАЛЫҚ ХЫЗМЕТКЕРЛЕРИ КҮНИНЕ БАҒЫШЛАНҒАН

«АЎЫЛ ХОЖАЛЫҒЫНДА ЖАСЛАРДЫ ҚОЛЛАП ҚУЎАТЛАЎ ҲӘМ ХАЛЫҚ САЛАМАТЛЫҒЫН БЕККЕМЛЕЎДЕГИ МАШҚАЛАЛАР ҲӘМ ИМКАНИЯТЛАР»

АТАМАСЫНДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ИЛИМИЙ-ӘМЕЛИЙ КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРЫ ТОПЛАМЫ

НӨКИС-2021

ӨЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АЎЫЛ ХОЖАЛЫҒЫ МИНИСТРЛИГИ

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН АЎЫЛ ХОЖАЛЫҒЫ ҲӘМ АГРОТЕХНОЛОГИЯЛАР ИНСТИТУТЫ

«АЎЫЛ ХОЖАЛЫҒЫНДА ЖАСЛАРДЫ ҚОЛЛАП ҚУЎАТЛАЎ ҲӘМ ХАЛЫҚ САЛАМАТЛЫҒЫН БЕККЕМЛЕЎДЕГИ МАШҚАЛАЛАР ҲӘМ ИМКАНИЯТЛАР»

атамасындағы Қарақалпақстан аўыл хожалығы ҳәм агротехнологиялар институтында өткерилген халықаралық илимий-әмелий конференция материаллары топламы

НӨКИС-2021

- фермер хожалықлары ушын жеңиллестирилген кредит системасы жаратылды;

- ирригация ҳәм мелиорация системасын мәмлекет тәрепинен қоллап-қуўатлаў әмелиятқа усынылды.

Фермер хожалығының мақсети ҳәм ўазыйпалары аўыл хожалығы өнимин жетистириў тийкарында дәрамат, пайда алыў, халықты азық-аўқат өнимлери менен тәмийинлеў хәмде өз ағзаларының социаллық ҳәм экономикалық мүтәжликлерин қанаатландырыўдан ибарат.

Фермер хожалығын жүргизиўде финанслық ҳүжжетлердиң жүргизилиўи ҳаққында пикирлер билдириў мақсетке муўапық деп билемиз ҳәм фермер хожалығының алып баратуғын финанслық ҳүжжетлерди рәсмийлестириўде фермер хожалығы усы хожалық баслығы тәрепинен шөлкемлестириледи, ол фермер хожалығына тийисли өз алдына мал-мүлк ажыратып береди ҳәм уставын тастыйықлайды.

Фермер хожалықлары электр-энергиясы, жанылғы-майлаў материаллары, минерал төгинлерди жеткизип бериўшилер ҳәм фермер хожалықларына хызметлер көрсетиўшилер менен өз ўақтында есап-китап қылыўлары шәрт.

Фермер хожалығының өндирис ҳәм басқа хызмети нәтийжесинде алынған дәрамат (пайда) салықлар, жыйымлар ҳәм де басқа мәжбүрий төлемлер төленгеннен, электр энергиясы, жанылғы-майлаў материаллары, минерал төгинлер, өсимликлерди химиялық қорғаў қуралларын жеткизип бериўшилер ҳәм хызмет көрсетиўшилер менен өз ўақтында ҳәм толық есап-китап қылынғаннан кейин пүтинлей фермер хожалығының еркине өтеди.

Фермер хожалығына жеткизилген зыян оның мал-мүлки ҳәм нызам ҳүжжетлеринде қадаған етилмеген басқа дереклер есабынан қапланады.

Пайдаланылған әдебиятлар:

1. 2004-2006 йилларда фермер хўжаликларни ривожлантириш концепцияси тўғрисидаги ПФ-3342-сонли Фармони. Тошкент- Ўзбекистон. 2003 й. 27-октябр.

2. Өзбекстан иқтисодиётни либераллаштириш хәм модернизациялаш йўлида. Экспресс-проспект. (Бекмуродов А.Ш., Беркинов Б.Б., Усмонов Б.Б., хәм б.). - Т.: Иқтисодиёт, 2009. – 10 б.

3. Юсупбоев К. Қорақалпоғистонда фермер хожалықларни ривожлантиришнинг асосий йўллари. // Ўзбекистон иқтисодий ахборотномаси. Тошкент- 2000. № 2. -28б.

РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТГА ТРАНСФОРМАЦИЯЛАНИШ ЖАРАЁНИНИ МОДЕЛЛАШТИРИШ ВА ТАРМОҚЛАРНИНГ МУТАНОСИБЛИГИ

Ситмуратов Ш.Т.

Қорақалпоғистон қишлоқ хўжалиги ва агротехнологиялар институти

Президентимизнинг 2020 йил 24 январдаги Ўзбекистон Республикаси парламентига мурожаатномаси, мамлакатимизни 2017-2021 йилларда янада ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишларини амалга ошириш Ҳаракатлар стратегиясида белгиланган вазифаларни бажаришда, барқарор иқтисодий ривожланиш, халқ фаровонлигини оширишда муҳим дастуриламал бўлиб хизмат қилади. Мурожаатнома мамлакатимизни на факат жорий йилда балки истиқболда барқарор ривожлантириш, тизимли стратегик режалаштириш дастури десак айни ҳақиқатни айтган бўламиз. 2017 йилда қабул қилинган Ҳаракатлар стратегиясини амалга оширишда рақобатбардошлик ошириш, иқтисодий салоҳиятни юксалтириш, инновацияларни кенг жорий этиш, шулар асосида ресурслардан оқилона фойдаланиш рақамли иқтисодиётни шакллантириш омилларидан бири. Чунки, бошқарувда рақамли технологияларни кенг қўллаш, электрон ҳукумат тизимини жорий этиш муаммоси ижтимоий ривожланишнинг кўп вариантлиги ва муқобиллигини эътироф этишга асосланган. Ривожланган мамлакатлар постиндустриал жамият босқичига ўта бошлади ва рақамли иқтисодиёт шаклланиб ривожланишни давом эттирмоқда. Рақамли иқтисодиётнинг таърифи турлича, аммо кенг тан олингани қуйидагича: рақамли иқтисодиёт кўп қиррали фаолият бўлиб, унда илм, маърифат, рақамли ахборот ишлаб чиқаришнинг асосий омили сифатида қўлланилади, зарурий фаолият майдони тариқасида замонавий ахборот тармоғи иқтисодиёт структурасини оптималлаштириш ва унумдорликни оширишнинг етакчи омили тариқасида ахборот коммуникация технологияларидан самарали фойдаланилади.

Рақамли иқтисодиётнинг характерли белгилари шундан иборатки, бунда асосий ресурс бўлиб анъанавий ресурслар (капитал, меҳнат, ер ва бошқа) эмас балки илм, маърифат билан суғорилган, илм сиғими юқори бўлган ахборот оқимлари ва уларнинг инновациялардаги кўриниши барқарор иқтисодий ўсиш омилига айланади. Бошқача қилиб айтганда, иқтисодий ўсишда моддий ресурслар эмас, балки номоддий ресурлар (ахборот, илм ва ихтиролар, инновациялар) устувор аҳамиятга эга бўлади. Моддий ноз-неъматлар ишлаб чиқаришдан кўра, илм сиғими юқори бўлган товар ва хизматларни ишлаб чиқаришнинг аҳамияти ортади. Бу савол тўғдириши мумкин, инсонлар бу иқтисодиётда моддий товарларни истеъмол қилмайдиларми, илм сиғими юқори бўлган товарларни истеъмол қилиб бўлмаслиги аниқ. Бунга жавоб шуки, албатта инсонларнинг фаровонлигини ошириш, барча моддий товарлар ва хизматларга бўлган талабини қондириш биринчи даражали аҳамиятга эга бўлади. Бу эхтиёжларни қондириш учун кетадиган ишлаб чиқариш харажатлари янги рақамли технологиялар ва АКТларни қўллаш ҳисобига пасаяди, рақамли иқтисодиётда янги иш ўринлари яратилади, миллий иқтисодиётнинг таркибий тузилиши ўзгаради, хом-ашё ва қайта ишланмаган маҳсулотлар экспорти камаяди, республикамиз глобал жаҳон бозорига чиқиш имкониятлари ортади. Рақамли иқтисодиётни шакллантириш ва фаолият кўрсатиши Ўзбекистон Республикаси XXI аср даъватларига муносиб жавоб қайтариши учун ҳал этиши лозим бўлган асосий муаммо ҳисобланади. Бу вазифани ҳал этиш нафақат табиий ресурслар захирасига бой, балки улардан самарали фойдаланиш бўйича ривожланган мамлакатга айланиш имконини беради. Бу эса миллий иқтисодиётимизга самарали менежмент тизимини жорий

этиш, турмуш сифатини ошириш, жаҳон хом-ашё, технологик ва озиқ-овқат бозорлари конъюктурасига боғлиқликдан халос бўлишга, баъзан юз берадиган жаҳон молиявий кризиси таъсиридан холи бўлишга имкон яратади:

• рақамлини яратиш, улардан фойдаланиш қобилияти жаҳон майдонида рақобатбардошликни белгилайдиган асосий омилга айланмоқда;

• инновацион стратегиялар мамлакатларнинг глобаллашув шароитида рақобатлашиш ва ривожланиш қобилиятини таъминлашда муҳим ўрин тутмоқда;

• рақамлини яратиш, улардан фойдаланишни таъминлаш ва жорий этишнинг янги моделлари пайдо бўлмоқда (масалан, ресурслардан очиқ фойдаланиш, рақамли ҳамжамиятлари);

• рақамлини жадал қўллайдиган тармоқларга ўтиш яхши ривожланган қобилият ва истеъдод муҳимлигини қайд этади;

• технологиялар имкониятлари давлат, бизнес ва фуқаролар ўртасидаги ҳамкорлик услубларини алмаштирмоқда. Рақамлига асосланган иқтисодиёт рақамлидан рақобатбардош ривожланишнинг асосий "локомотиви" сифатида фойдаланмоқда. Бундай иқтисодиётда иқтисодий ривожланишга кўмаклашиш мақсадида рақамли эгалланмоқда, яратилмоқда, жорий этилмоқда ва самарали қўлланилмоқда;

• анъанавий иқтисодиётдан рақамлига асосланган иқтисодиётга ўтиш таълим, инновациялар, ахборот-коммуникация технологияларига (АКТ) узоқ муддатли инвестициялар сарфлашни, шунингдек, ресурсларни самарали йўналтириш ва жойлаштиришни таъминлайдиган тегишли иқтисодий ҳамда институционал шароитларни талаб этади.

Мурожаатномада таъкидлаганидек, рақамли иқтисодиётни жорий этишнинг биздаги устувор йўналишлари - бу қурилиш, энергетика, қишлоқ хўжалиги ва сув хўжалиги, транспорт, геология, кадастр, соғлиқни сақлаш, таълим ва архив иши. Республикамиз табиий ресурслари, фойдали қазилма захиралари, газ, олтин ва пахта бойлиги ҳақида сўз юритиш керакми? Бироқ, унинг ҳақиқий бойлиги - бу, одамлар, уларнинг ақл-заковати, билим ва тажрибасидир. Республикамиздан ташқаридагилар бойлигимизнинг битмас-туганмас манбаи нимада эканлигини аллақачон англаб етган. Авваламбор, ривожланган мамлакатлардаги каби бизда ҳам интеллектуал рақамли иқтисодиётни тўғри баҳолашни ўрганиш даркор. Рақамли иқтисодиётда энг асосийси, янги билим яратиш эмас, ундан унумли фойдаланишдир. Интеллектуал билимлар иқтисодий ўсишнинг асосий омилларидан бири деб тан олиниши, ресурслар танқислиги масаласини қайта кўриб чиқиш ва ЯИМни кенгайтириш чекланганлигини тан олмасликни тақозо этади. Янги иқтисодий ўсиш моделлари меҳнат ва капитал олдиндан берилган, деб талқин этади, аммо уларнинг чиқиб келиш манбаларини капитал ва ишчи кучи қаердан вужудга келишини кўриб чиқмайди. Билимлар янги инновациялар ва ишлаб чиқариш самарадорлиги манбаи, технологик ривожланиши халқаро савдода рақобатбардошликни таъминлаш, инсон ва жисмоний капитал манбаи, деб қаралади. Дарҳақиқат, жорий глобаллашув мамлакат иқтисодиётининг билимларга асосланган иқтисодиётга айланиши натижасида юз бермоқда, билимлар ва технологиялар глобал ўзгаришларнинг "юраги" ва "ақли" ролини

бажармоқда. Янги иқтисодий ўсиш, назарияси бошқача қилиб айтганда билимларга асосланган ўсиш назарияси, деб юритилмоқда, чунки билимлар мамлакатлар иқтисодий ривожланишини таъминлашнинг энг муҳим омили деб қаралмоқда.

Бизнингча, билимларга асосланган иқтисодиётнинг асосий хусусияти шундан иборатки, у иқтисодий ва ижтимоий ривожланиш мақсадида билимларни яратади, қабул қилади ва улардан самарали фойдаланади. Республика иқтисодиётининг билимларга асосланган иқтисодиётга айланишидаги омилларини ва ривожланиш манбаларини ўрганиш, иқтисодий сиёсат юритиш учун ахборот тўплашда янги назария унсурларидан фойдаланиш катта аҳамиятга эга.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг "2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҳаракатлар стратегиясини «Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили»да амалга оширишга оид давлат дастури тўғрисида" 2020 йил 2 мартдаги ПФ-5953-сонли Фармони.
2. Ш.М.Мирзиёевнинг 2020 йил 24 январдаги Ўзбекистон Республикаси парламентига мурожаатномаси.
3. Ғуломов С.С., Шодиев Т.Ш. Ахборотлаштириш ва иқтисод.. Ўзбекистон Республикаси иқтисодий сиёсатини эркинлаштиришнинг устувор йўналишлари. Илмий мақолалар тўплами. – Тошкент: 2000.
4. Ситмуратов Ш.Т., Досымбетова Ф. Рақамли иқтисодиётни шакллантириш ва унинг имкониятлари. «Ўзбекистонда рақамли иқтисодиётни шакллантиришда менежмент ва корпоратив бошқарувнинг аҳамияти» халқаро илмий-амалий конференцияси маъруза тезислар тўплами. ТДИУ. Ўзбекистон, Тошкент шаҳри. 2020 йил 20 май.

QISHLOQ XÒJALIGI MAHSULOTLAR EKSPORTINI MOLIYALASHTIRISH AMALYOTINI TAKOMILLASHTIRISHDA XORIJ TAJIRIYBASIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI

Tajenova G.E., Joldasbaeva U.

Qoraqalpoģiston qishloq xòjaligi va agrotexnologiyalar instituti

Kirish. Taraqqiy etgan davlatlarda va bir qator rivojlanayotgan davlatlarda qishloq xo'jaligi mahsulotlar eksportini moliyalashtirish amalyotini takomillashtirish bo'yisha katta va boy tajriyba to'plagan. Ushbu tajriybani o'rganish va undan O'zbekiston Respublikasi amalyotida foydalanish imkoniyatlariga baho berish muhim amaliy ahamiyat kasb etadi.

1862 yilda tahskil etilgan AQSh Qishloq xo'jaligi vazirligi davlat agrar siyosatini amalga oshiruvshi asosiy institut hisoblanadi. Hozirgi davrda AQSh agrar siyosatining ustivor yunalishlaridan biri bo'lib, qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportini rag'barlantirish hisoblanadi. AQSh qishloq xo'jaligi vazirligi qishloq xo'jaligi mahsulotlarini eksport qilishni rag'barlantirish ushun javobgar hisoblanadi. Shu sabapli, qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportini rag'barlantirish